

8.27. Graskarper: ecologisch waterplantenbeheer

Waterplanten zijn belangrijk voor een gezond ecosysteem. Teveel waterplanten leveren echter ook - naast problemen voor de gebruikers van het water - nadelige gevolgen op voor het onderwatersmilieu. Het rigoureus maaien van waterplanten leidt vervolgens tot nog meer problemen. In een aantal situaties is er een biologisch alternatief: de graskarper.

De graskarper komt van oorsprong uit China en kan zich door specifieke habiateisen niet voortplanten in Nederland. Het risico van plaagvorming is dan ook nihil. Ook betekent dit dat de stand van graskarper in elk water in de hand kan worden gehouden. De graskarper stelt geen hogere eisen aan de waterkwaliteit dan onze inheemse zoetwatervissen. Ook tegen strenge winters is hij goed bestand.

Door het terugdringen van de verontreiniging met meststoffen zijn veel wateren in Nederland tegenwoordig minder algenrijk en daardoor helder. De waterbodems bevatten echter vaak nog veel voedingsstoffen. De combinatie van voedselrijke bodems en helder water leidt 's zomers in veel wateren tot een sterke woekering van waterplanten.

Teveel van het goede

Een overmaat aan waterplanten kan tot problemen leiden voor de visstand. In sterk begroeide wateren (meer dan 60-80% van het oppervlak bedekt) treden grote variaties op in het zuurstofgehalte. Daarnaast hebben de meeste vissen open water en toegang tot de waterbodem nodig om voldoende voedsel te vinden. Een dichte begroeiing beperkt daarom de leefruimte van veel vissoorten. In het najaar kan het massaal afsterven van de waterplanten tot zuurstoftekorten en stankoverlast leiden.

Ook in het belang van de waterhuishouding, scheepvaart en waterrecreatie moeten onze binnenwateren voldoende 'open' blijven. Daarom worden overtollige waterplanten in de meeste van deze wateren één of meer keren per jaar gemaaid. Helaas levert ook dat vaak veel problemen op voor het onderwatersmilieu.

Maaien: een ecologische 'shock'

Waterplanten worden tegenwoordig vaak verwijderd met behulp van maaikorven en maaien veegboten. Meestal worden hierbij alle waterplanten (bijna) geheel weggemaakt. In ondiepe wateren leiden deze maaimethoden tot een ernstige verstoring van het watersmilieu. Hierbij kan directe schade aan vissen optreden, maar vaak vindt ook een sterke en langdurige daling van het zuurstofgehalte plaats. Er treedt vaak een ecologische 'shock' op in het watersmilieu: een helder, plantenrijk water – met de daaraan aangepaste (vis)fauna – verandert plotseling in een troebel, kaal water. In wateren met zo'n shock kan zich geen gezond ecosysteem met een evenwichtige visstand ontwikkelen!

Biologisch 'maaien' met graskarper

De overlast aan waterplanten kan ook binnen de perken worden gehouden met een biologische methode: het uitzetten van graskarper. Dit is een vissoort die zich vooral voedt met (zachtere) onderwaterplanten. Een aantal plantensoorten, zoals krabbescheer en vederkruiden, wordt door graskarper minder graag gegeten. Daarnaast zijn er een aantal

oeverplanten die de graskarper pas eet als er geen ander plantenvoedsel meer beschikbaar is. De kieskeurigheid van de graskarper neemt echter af bij een hogere temperatuur en een toenemend formaat. Een aantal woekerende soorten als waterpest, kroos en draadalg laat zich met graskarper goed terugdringen.

Het is echter wel moeilijk om het beheer van waterplanten met de graskarper zo te sturen dat een deel van de ondergedoken waterplanten blijft staan. Er bestaat kans dat de waterplantenbedekking nauwelijks afneemt, of dat alle waterplanten juist geheel worden verwijderd. Aanvullende maatregelen voor beschutting zijn daarom soms gewenst zoals aanplant van riet of drijfbladplanten, of het aanbrengen van takkenbossen.

Aanvullend beheer noodzakelijk

Wanneer blijkt dat de aanwezige hoeveelheid graskarper te weinig waterplanten wegeet, kun je de graskarperstand verdichten door extra graskarpers uit te zetten. Wacht met de beoordeling hiervan echter minimaal twee seizoenen na de uitzetting! Er kan vaak een seizoen overheen gaan voordat de graskarpers hun werk goed verrichten. Worden er juist te veel waterplanten weggegeten, dan moet een deel van de graskarpers worden verwijderd.

Alleen in afgesloten water

Graskarper mag alleen in afgesloten wateren met toestemming van de watereigenaar en de visrechthebbende worden uitgezet. Wateren met open verbindingen moeten met spijlenroosters of hekken van stevig gaas worden afgezet. Zo kun je de graskarpers

geconcentreerd houden op de plaatsen waar de waterplantenoverlast zich voordoet.

Waar wel en waar niet?

Om deze vraag te beantwoorden, is het van belang te kijken naar het type water, de beheerdoelstelling, de functie en de inrichting van het water. In de volgende typen wateren kan de graskarper een geschikt alternatief zijn voor het maaibeheer:

- specifieke visvijvers;
- andere wateren met een belangrijke hengelsportfunctie, zoals stadswateren, fortgrachten en wedstrijdwateren;
- wateren met uitheemse woekerende waterplanten, kroos of draadalg;
- wateren die slecht bereikbaar zijn voor onderhoud door de waterbeheerder;
- poldersystemen met diepere hoofdwatervangsten en ondiepere zijsloten; graskarpers houden de hoofdwatervangsten schoon maar laten zijsloten met rust.

Graskarper mag niet worden uitgezet in natuurgebieden met een hoge natuurdoelstelling of in stromend water. KRW-wateren zijn door hun omvang en openheid in het algemeen niet geschikt voor de uitzet van graskarper, uitzonderingen daargelaten, zoals wateren die overwoekerd worden met exotische waterplanten.

In de meeste gevallen kunnen *per hectare begroeid wateroppervlak* 50 tot 100 graskarpers worden uitgezet. Bij overlast van uitsluitend draadalg kan 30 stuks per hectare genoeg zijn. Sportvisserij Nederland kan hier verder in adviseren.

Belangrijk is dat de vissen minimaal 40-45 cm groot zijn, om predatie door aalscholver en grote snoek te voorkomen.

Om insleep van ziektes te voorkomen is het van belang dat de graskarper bij een gecertificeerde kweker wordt afgenomen.

Meer informatie over de uitzet van graskarper is te vinden in het rapport 'Waterplantenbeheer met graskarper' (Peters & Van Emmerik, 2016).